

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası : 2012/650

Karar Tarihi : 5/12/2013

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Mehmet ERTEN

Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Yağız Teks. ve Gıda Ürünleri Paz. Taah. San. Ve Tic. Ltd. Şti.

Temsilcisi : Ediz ERKOVAN

Vekili : Av. Ali TÜPTÜK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2001 yılında açılan hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 5., 10., 36., 40., 90. ve 148. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 16/4/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 19/6/2013 tarihli görüş yazısı 24/6/2013 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiş olup, başvuru tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu tarafından 18/6/2001 tarihinde Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinde menfi tespit davası açılmıştır.

8. Mahkemenin E.2001/411 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılamada ilk duruşma 2/10/2001 tarihinde yapılmıştır.

9. Başvuru yapılmasını takiben, Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin 12/12/2012 tarihli ve E.2001/411, K.2012/554 sayılı kararı ile, başvurunun davasının reddine karar verilmiştir.

10. Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin 29/12/2012 tarihli müzekkeresinde, kararın tebliğat işlemleri nedeniyle halihazırda kesinleşmemiş olduğu bildirilmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 5/12/2013 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 15/11/2012 tarih ve 2012/650 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 18/6/2001 tarihinde Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2001/141 sayılı dosyası üzerinde menfi tespit davası açtığını, Mahkemenin 5/7/2002 tarihli ihtiyati tedbir kararı uyarınca Mahkeme veznesine 2.070.000,00 TL nakdi teminat yatırdığını, davanın ilk duruşmasının 2/10/2001 tarihinde yapıldığını ve başvuru tarihi itibarıyla davanın halen derdest olduğunu, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının, ayrıca Anayasa'nın 2., 5., 10., 40., 90. ve 148. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası Yönünden

14. Başvurucu, somut başvuruya ilişkin olarak yapılan yargılamayı sonlandırır nitelikte bir karar mevcut olmadığını, AİHM kararlarında da belirtildiği üzere makul sürede

yargılama yapılması iddiasına dayanan başvurular açısından başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranmayacağını, zira başvurunun esasen yargılamanın nihayete ulaştırılmaması nedenine dayandığını ve böyle bir şartın aranmasının başvurunun mağduriyetini artıracığını belirtmiştir.

15. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme hususunda zaman bakımından yetkisinin 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve eylemlere ilişkin başvuruları kapsadığı belirtilerek, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihine kadar başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on bir yıl üç aydır devam ettiğinin ve 12/12/2012 tarihinde ilk derece Mahkemesi nezdinde sonuçlandırılmış kabul edilebilirlik incelemesinde nazara alınması gerektiği bildirilmiştir.

16. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

17. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

18. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi olan 15/11/2012 itibarıyla derdest olduğu anlaşılınca, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmemiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

21. Belirtilen hükümler uyarınca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmemiş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19, 20; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26). Ancak, başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecek olup, devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana

gelen sonuçları ortadan kaldırmayacağından, bu durum başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, yalnızca yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, belirtilen etkiye sahip etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27, 28).

22. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

23. Başvurucu ayrıca Anayasa'nın 2., 5., 10., 90. ve 148. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvuru konusunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

25. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvuru tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden İnceleme

26. Başvurucu, 2001 yılında açmış olduğu hukuk davasına ilişkin olarak Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2001/411 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul süreye ilişkin değerlendirmede Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi olan 23/9/2012'den sonraki sürenin nazara alınması, ancak bu tarihten önceki yargılama süresinin de sürenin makul olma niteliği değerlendirilirken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına paralel olacak şekilde göz önünde bulundurulması ve sürenin makul olup olmadığı hususunda AİHM tarafından geliştirilen kriterler de dikkate alınmak suretiyle, başvuruya konu on yılı aşkın yargılama süresinin makul olup olmadığının tespit edilmesi yönünde beyanda bulunulduğu anlaşılmıştır.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45.

maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

29. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

31. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

32. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

33. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

34. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41-45).

36. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbirisi makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

37. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuruya konu yargılamanın, bir kambiyo senedinin iptali ve menfi tespit talebine ilişkin olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıç kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/6/2001 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

40. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilmekle beraber, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini belirleyen hükümlerin, olay ve olguların meydana geldiği tarihi değil, hak ihlali oluşturan işlem ve eylemlere karşı başvurulabilecek kanun yollarının tüketildiği, yani işlem veya kararın kesinleştiği tarihi esas aldığı görülmektedir. Başvuru konusu yargılamanın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcını teşkil eden 23/9/2012 tarihinden önce başlamış olduğu, başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık on bir yıl beş aydır devam ettiği ve belirtilen tarih itibarıyla halen derdest olduğu anlaşılmalı, somut başvuruya ilişkin olarak yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç, davanın ikame edildiği tarih olan 18/6/2001 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun bir adet kambiyo senedinin iptali ve menfi tespit talebine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. İlgili davanın bir davacı ve iki davalı bulunmaktadır. 18/6/2001 tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, davanın reddi kararı ile neticelenen yargılama diliminde toplam kırk altı duruşma yapılmıştır. Belirtilen celseler arasında üç ilâ dört aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinde, 21/6/2001 tarihli tensip duruşması ara kararı gereğince istenilen İcra Müdürlüğü dosyasının 2/10/2001 ve 7/11/2007 tarihli celselerde yeniden talep edildiği, benzer şekilde Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/142 sayılı dosyasının 17/9/2002 tarihli celse ara kararı uyarınca talep edilmesine karar verilmesine rağmen, belirtilen dosyanın istenilmesi hususunda 26/11 2002 tarihinde yeniden ara karar tesis edildiği, 26/11/2002 tarihli celsede Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/142 sayılı dosyasının sonucunun beklenilmesine karar verildiği ve 16/12/2003 tarihli celsede davacı vekilince başvuruya konu yargılama ile ilgisi olmadığı iddia edilerek belirtilen ceza davası sonucunun beklenilmemesi talep edilmesine rağmen 24/2/2004 tarihli celseye kadar belirtilen dosyanın akıbetinin beklenildiği, daha önce talep edilmesi hususunda iki defa ara karar tesis edilen İcra Müdürlüğü dosyasının ise 1/7/ 2003 tarihli celsede yeniden talep edildiği anlaşılmaktadır.

43. 24/2/2004 tarihli celse sonrası Ankara Barosu Hakem Kurulunun 2003/154 sayılı dosyasına gönderildiği anlaşılan başvuruya konu yargılama dosyasının, 4/5/2004 ilâ 19/4/2005 tarihli celseler arasında ve yaklaşık bir yıllık bir süreçte Mahkemeye iadesinin teminine çalışıldığı ve bu süreçte davacı vekili mazeretlerinin kabul olunduğu, 19/4/2005 tarihli celse zaptı itibariyle bu defa Denizli 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği anlaşılan yargılama dosyasının 6/12/2005 tarihli celseye kadar ve yaklaşık sekiz ay süreyle Mahkemeye iadesinin teminine çalışıldığı, 6/12/2005 tarihli celsede Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/142 sayılı dosyasının sonucunun beklenilmesi hususunda yeniden ara karar tesis edildiği ve 29/2/2012 tarihli celseye kadar toplam altı yıl üç ay süreyle belirtilen ceza dosyası sonucunun beklenildiği ve bu süreçte davacı vekili mazeretlerinin kabul olunmaya devam edildiği anlaşılmaktadır.

44. Belirtilen ceza mahkemesi dosyasının Yargıtaydan dönmesi akabinde başvuruya konu yargılamanın 29/2/2012 tarihli celsesinde incelendiği, aynı celsede davanın esası hakkında beyanda bulunmak üzere davacı vekiline süre verildiği ancak 4/4/2012 tarihli celsede davacıya ait ticari defterler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilerek 6/6/2012 tarihli celse ara kararı uyarınca bilirkişi raporu sonucunun beklenildiği, 19/9/2012 tarihli celsede raporların incelenmesi hususunda davacı vekiline süre verilerek 7/11/2012 tarihli celsede davanın esası hakkında beyanda bulunmak üzere taraf vekillerine yeniden süre verildiği ve 12/12/2012 tarihli celsede davanın reddine dair hüküm kurulduğu, ancak Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesinin 29/11/2012 müzakeresi kapsamında, kararın tebligat işlemleri nedeniyle halihazırda kesinleşmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

45. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu davanın taraflarında toplamda iki gerçek, bir tüzel kişinin bulunduğu, dava sırasında başvuru delilleri arasında yer verilen ve dava dilekçesi içeriğinde de belirtilen icra müdürlüğü dosyasının tensip ara kararı uyarınca istenilmesine karar verilmesine rağmen talep edilmeyerek üç ayı aşkın süre sonra yapılan celsede yeniden bu hususta ara karar tesis edildiği, ayrıca yargılamanın iki farklı celse ara kararı uyarınca gerekçe gösterilmeksizin yeniden talep edildiği, başvuruya konu davanın davalılarının sanık ve müşteki sanık konumunda olduğu ve sanıklar hakkında verilen berat kararıyla neticlendiği anlaşılan Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/142 sayılı dosyasının kesinleşmesi hususunda yedi yıl altı aylık bir süre boyunca beklenildiği, belirtilen kararın kesinleştiğinin tespit edilmesi üzerine başvuruya konu yargılamanın esası hakkında beyanda bulunulması hususunda taraflara üç ayı aşkın bir süre verilmesine rağmen 4/4/2012 tarihli celsede bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilerek usul işlemlerinin kısım kısım yerine getirildiği, ayrıca belirtilen bu süreçlerde taraf vekili mazeretleri kabul olunmakla birlikte, celse harcı

tayini gibi usuli imkanların yargılama makamlarınca kullanılmadığı anlaşılmaktadır (492 sayılı Harçlar Kanunu md.12).

46. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanunun 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

47. Her ne kadar belirtilen usul hükümlerine tabi olan somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olması yargılama faaliyetinin makul sürede neticelendirilmemesinin sonuçlarına tarafların katlanması düşüncesini destekler nitelikte olsa da, bu ilkeler yargılama makamlarını davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünden kurtarmaz.

48. Yargılama sürecinde başvuru dışındaki tarafların yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır.

49. Somut yargılama açısından Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2002/142 sayılı dosyasının akıbetinin yedi yıl altı aylık bir süre boyunca beklenildiği ve gerekçeli kararda bu dosyaya ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu görülmekle beraber, yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken ilgili makamların tutumu kapsamında sadece yargı makamlarının tutumu dikkate alınmayıp, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Belirtilen ceza dosyası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca derece Mahkemelerine ait olmakla beraber, belirtilen ceza davası akıbetinin yedi yıl altı ay boyunca beklenilmesinin somut yargılamanın süresi üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

50. Belirtilen hususların yanı sıra, ilk derece Mahkemesinin gerekçeli kararında bilirkişi raporunda başvuru ticari defterlerinde davalılar adına herhangi bir kayda ve bu kapsamda dava konusu çek kaydına rastlanmadığının tespit edildiğinin ve karar gerekçesinin takip eden kısmında dava konusu çekin başvuru ticari defterlerinde kayıtlı olmamasının çekin bedelsiz olduğunun kanıtı sayılamayacağını belirtilmesi karşısında, bilirkişi incelemesi için geçen yedi ayı aşkın bekleme periyodunun da üzerinde durulması gereken bir diğer süreç olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, dosya aslının farklı yargı mercilerine gönderilmesi neticesinde, yargılama dosyasının ilgili mahkemeye iadesinin sağlanması hususunda yaklaşık bir yıl sekiz aylık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Yargılama süresince bir kısım dosya ve kayıtların gerekçe gösterilmeksizin müteaddit defa ilgili mercilerden talep edildiği ve belirtilen tüm bu hususların yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

51. Başvuru vekilince yargılama süresince dört defa mazeret dilekçesi sunulduğu görülmekle birlikte, başvuru tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

52. Yapılan bu tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, başvuruya konu on iki yıl beş aylık yargılama faaliyetinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

53. Belirtilen nedenlerle, başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucunun Anayasa'nın 40. maddesine yönelik iddialarının ise, başvurunun makul sürede yargılanma hakkı açısından değerlendirilerek, somut başvuru açısından bu hakkın ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucu, uzun yargılama nedeniyle maruz kaldığı manevi zararın giderilmesi için 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

56. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuru sahiplerinin tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

58. Başvurucu tarafından 10.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunulmuş olup, başvurunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıl beş aylık yargılama süresi nazara alındığında, başvurunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurunun talebi de nazara alınmak suretiyle, başvurucuya takdiren 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

59. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 harç ve 2.640,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.812,50 TL yargılama giderinin başvuru sahiplerine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıl beş ay sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun Anayasa'nın 2., 5., 10., 90. ve 148. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

B. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

D. Başvurucuya 10.000,00 TL manevi **TAZMİNAT ÖDENMESİNE**,

E. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 2.640,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.812,50 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

5/12/2013 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Serruh KALELİ

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Zühtü ARSLAN